

ÜLKEMİZDEKİ KABUKLU VE YUMUŞAKÇA SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE İHRACATI

Dr. N. Selda BAŞÇINAR

Kabuklu ve yumuşakçalar su ürünleri tarih öncesi zamanlardan beri çeşitli ülkelerde insanların besin kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Ülkemizde ise (üç tarafımız denizler ile çevrili olmasına rağmen) kabuklu ve yumuşakçaların insan gıdası olarak kullanılması pek alışlagelmiş değildir. Sadece denize kıyısı olan büyük yerleşim yerlerinde Akdeniz midyesi tüketimi mevcuttur.

Özellikle 1970'lerden sonra, ulaşım imkanlarının ve dış ilişkilerin gelişmesi dış ticareti geliştirmiş ve bazı kabuklu deniz ürünlerinin dış ülkelerle ihracatı başlamıştır. Son yıllarda akivades, kidonya, istiridye gibi kabuklu yumuşakçalara Avrupa Birliği ve Uzakdoğu ülkelerinden olan talepte artış gözlenmiştir.

Ülkemizde avcılık yoluyla elde edilen toplam su ürünleri üretimi 2005 yılında 426.496 ton olup, bunun 46.133 tonunu kabuklu ve yumuşakçalar oluşturmuştur. Kabuklu ve yumuşakçalar, üretim miktarına göre deniz salyangozu (12.600 ton), Akdeniz midyesi (12.362 ton), akivades (10.847 ton), karides (6.339 ton), mürekkepbalığı (1.221 ton), ahtopod (876 ton) istiridye (105 ton) ve ıstakoz (13 ton) şeklinde sıralanmaktadır. Avcılık ile elde edilen kabuklu ve yumuşakçaların 1985-2005 yılları arasındaki üretim miktarları Şekil 1 ve Tablo 1'de; 1996-2004 yılları arasındaki ihracat miktar ve değerleri Tablo 2'de; verilmiştir.

Tablo 2. 1985-2005 yılları arasında kabuklu ve yumuşakça üretim miktarı

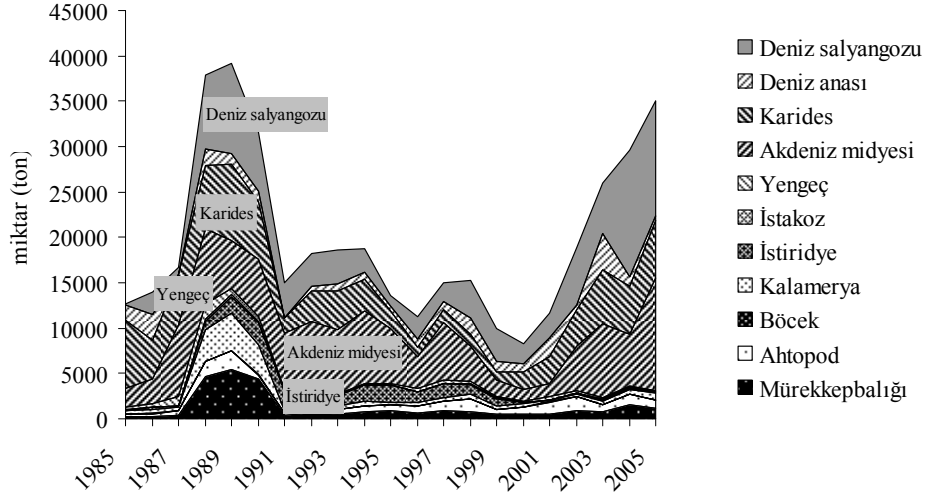
Yıllar	Mürek- kep balığı	Ahtopod	Böcek	Kala- merya	İstiridye	İstakoz	Yengeç	Akdeniz midyesi	Karides	Deniz anası	Deniz salyan- gozu
1985	256	252	47	322	7	161	248	2077	7517	1719	80
1986	304	274	23	408	291	45	383	2687	4252	2802	2548
1987	430	460	28	405	72	9	1045	7953	5485	3	807
1988	4600	1732	45	3398	1009	172	1653	8326	6951	1821	8189
1989	5416	2133	13	4123	1791	180	637	5326	8380	1173	10057
1990	4363	482	39	3232	2471	210	407	6328	6383	1109	6547
1991	349	336	6	267	2185	6	36	6263	1734	.	3770
1992	611	579	10	557	2226	11	16	6757	3299	564	3663
1993	526	472	21	397	1222	8	92	7086	4275	781	3689
1994	717	659	2	579	1803	18	83	8033	3437	814	2632
1995	933	602	4	331	1836	33	117	6042	1976	487	1224
1996	644	802	10	364	1140	34	305	3500	1100	904	2466
1997	900	1000	45	420	1495	40	318	6450	1380	900	2092
1998	750	1450	40	500	1050	60	243	3880	1400	1750	4077
1999	537	510	6	360	840	10	179	1800	890	1203	3646
2000	550	680	11	400	150	15	187	1200	2000	900	2168
2001	465	1400	18	230	10	10	273	1500	3000	2000	2674
2002	909	1502	19	330	70	9	215	5000	4000	500	6274
2003	785	750	11	450	120	25	173	8100	6000	4000	5534
2004	1570	1185	22	506	130	15	168	5734	5279	1000	14061
2005	1221	876	30	711	105	13	160	12362	6339	544	12666

Tablo 2. Ülkemiz 1996-2004 yılları arasında kabuklu ve yumuşakça ihraç miktarı ve değerleri.

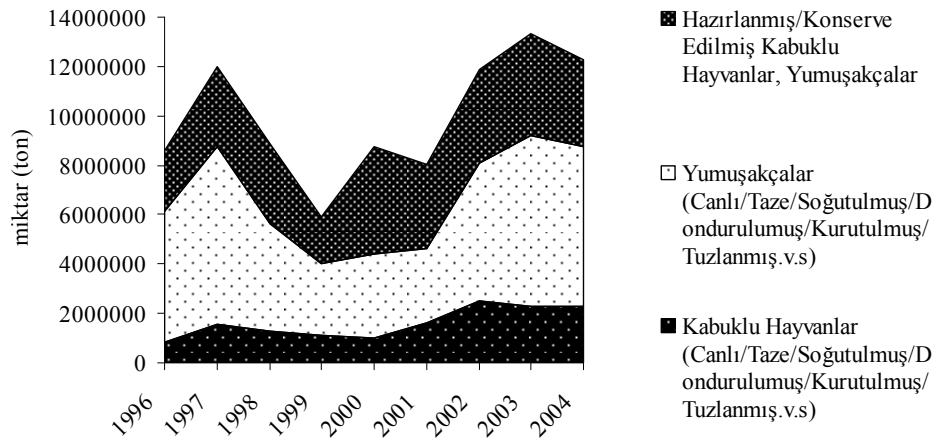
Yıllar	Miktar (kg)	Değer (\$)
1996	8.585.041	41.406.772
1997	11.985.584	44.146.653
1998	8.881.787	31.372.265
1999	5.900.661	24.237.483
2000	8.765.762	30.711.284
2001	8.010.902	27.422.527
2002	11.888.493	40.526.068
2003	13.312.862	53.866.469
2004	12.278.232	61.047.266

Ülkemizden 1996-2004 yılları arasında, canlı, taze, soğutulmuş, kurutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış ve konserve edilmiş halde kabuklu ve yumuşakça ihraçatı yapılmıştır (Şekil 2).

Ülkemizden ihraç edilen başlıca yumuşakçalar; deniz salyangozu, Akdeniz midyesi, kılı midye, akindes, istiridye, kum midyesi, taş midyesi, ahtapot, mürekkep balıkları; kabuklular ise istakoz, karides, yengeç, böcek ve kerevit olarak sıralanabilir (Tablo 3).

Şekil 1. 1985-2005 yılları arasında ülkemizdeki başlıca kabuklu ve yumuşakça üretim

i

Şekil 2. Kabuklu ve yumuşakçaların 1996-2004 ihraç şekilleri

Tablo 3. Kabuklu ve yumuşakça grupları, 2004 yılı ihraç miktarları ve değerleri

Tür	Miktar (kg)	Değer (\$)
KABUKLULAR		
Böcek ve Diğer Deniz İstakozları (Dondurulmuş)	114	909
İstakozlar (Dondurulmuş)	588	2.962
Karidesler (Dondurulmuş)	1 700.956	13.369.892
K. Hayvanların Un, Ezme ve Pellet. (Dondurulmuş)	285.000	2.091.719
Karidesler (Dondurulmamış)	170.489	1.304.634
Yengeçler (Dondurulmamış)	1.724	13.353
K. Hayvanların Un, Ezme Pellet. (Dondurulmamış)	105.665	416.468
TOPLAM	2.264.536	17.199.937

YUMUŞAKÇALAR		
İstiridyeler (Canlı/Taze/Soğutulmuş/ Dondurulmuş/Kurutulmuş /Tuzlanmış vs.)	41.696	96.436
Tarak; Diğer Hallerde	126.293	527.561
Midye (Canlı/Taze/Soğutulmuş)	144.479	537.069
Midye (Diğer Hallerde)	1.044.871	2.604.906
Mürekkkep Balıkları ve Kalamar (Canlı/Taze/Soğutulmuş)	190.687	532.353
Mürekkkep Balıkları (Diğer Hallerde)	295.113	963.838
Ahtapotlar (Canlı/Taze/Soğutulmuş)	37.107	205.529
Ahtapotlar (Dondurulmuş)	366.044	2.365.310
Salyangozlar (Deniz Salyangozları Hariç)	468.869	1.962.861
Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar-Canlı/Taze/Soğutulmuş	517.023	2.142.841
Suda Yaşayan Diğer Omurgasız Hayvanlar (Dondurulmuş)	3.277.893	12.688.686
TOPLAM	6.510.075	24.627.390

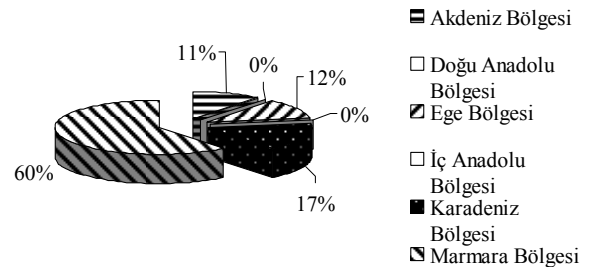
HAZIRLANMIŞ/KONSERVE EDİLMİŞ KABUKLU VE YUMUŞAKÇALAR		
Yengeçler (Hazırlanmış/Konserve)	69.347	1.093.884
Karidesler (Hazırlanmış /Konserve Edilmiş)	7.540	41.487
Diğer Kabuklu Hayvanlar (Hazırlanmış/Konserve)	2.606.443	15.241.104
Suda Yaşayan Omurgasızlar, Yumuşakçaların Konserveleri	820.291	2.843.464
TOPLAM	3.503.621	19.219.939

Karidesler, pembe derin su karidesi ve çalı karidesi başta olmak üzere taze, soğutulmuş, dondurulmuş ve su buharında pişirilmiş olarak Almanya, İtalya, İspanya, Fransa ve Yunanistan gibi ülkelere ihraç edilmektedir (Tablo 4). Deniz salyangozu ise taze soğutulmuş ve dondurulmuş olarak ihraç edilmektedir.

Ülkemizde kabuklu ve yumuşakça ihracatında ilk sırayı %60'lık pay ile Marmara Bölgesi (7.127.580 kg) almaktadır ve bunu %17 ile Karadeniz ve %11 ile Akdeniz Bölgeleri izlemektedir (Şekil 3).

Tablo 4. Bazı kabuklu ve yumuşakçaların 2004 yılında ihraç edildiği ülkeler, miktar ve değerleri.

Tür	Ülke	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Beyaz kum midyesi (dondurulmuş)	İtalya	835.644	2.679.261
Karides (dondurulmuş)	İspanya	1.134.327	9.191.853
Deniz salyangozu	Fransa	1.832.806	10.995.852
Karides (dondurulmamış)	İspanya	1.370	31.682
Kalamar	İspanya	2.759	21.505
İstakoz	Yunanistan	588	2.962
İstiridyeye	Yunanistan	38.480	82.078
Mürekkkep balığı (canlı, taze soğutulmuş)	Yunanistan	67.460.208	208.907
Ahtapot (dondurulmuş)	Yunanistan	165.260	1.148.307
Yengeç (hazırlanmış veya konserve)	A.B.D	69.208	1.092.655
Midye	Yunanistan	79.575	500.970

Şekil 3. 2004 yılı kabuklu ve yumuşakça ihracatının bölgelere göre dağılımı.

Ülkemizin 2000-2004 yılları arasında AB ülkelerine olan su ürünleri ihracatında, %49 oranındaki pay ile İtalya ve İspanya önde gelmektedir. Fransa, Almanya, Belçika ise pazardaki diğer önemli alıcı ülkeler durumundadır. Gelişmekte olan ülkelerin AB'ye yönlendirdikleri ihracatın en önemli mal grupları kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve işlenmiş balıklar oluşturmaktadır. Kabuklu ve yumuşakça ihraç edilen ülkelerin başında birinci sırayı 3.076.742 kg ile İtalya almaktadır (Tablo 5).

Ülkemiz, coğrafik yapı ve iklim koşulları nedeniyle gerek deniz ve gerekse tatlısu balıkçılığı yönünden büyük potansiyele sahiptir ve su ürünleri kaynaklarının planlı bir şekilde kullanılması halinde uluslar arası rekabet ortamında konumunu güçlendirebilecek durumdadır.

Kabukluların kültüre alınması yurt dışında değişen tercihler doğrultusunda yeni ürünlerin geliştirilmesi ve pazarlanması, gelecekteki dünya ihracatında ülkemizin yeri açısından önem arz etmektedir.

Tablo 5. Ülkemiz 2004 yılı kabuklu ve yumuşakça ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkeler.

Ülke	Miktar (kg)	Değer (\$)
İtalya	3.076.742	10.219.452
Fransa	2.292.343	13.065.345
İspanya	1.875.940	14.249.791
Güney Kore	1.220.964	5.279.988
Japonya	1.084.420	4.304.094

Kaynaklar

- Anonim 2004. BTM Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği Genel Sekreterliği- BİM Kayıtları, Trabzon.
- Civaner, E. Ç., 2004. Su Ürünleri Dış Pazar Araştırması, T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.
- FAO, 2007. Fishstat Plus Version 2.3., Data and Statistics Unit, Fisheries Department.
- TÜİK, 2006. 2005 Yılı Su Ürünleri İstatistikleri, Ankara.